

KNIHOVNÍ ZÁKON

27. 2. 2015

KISK FF MU

Knihovní zákon ve vývoji ČR

- 1. knihovnický zákon = zákon ze dne 22. července 1919, č. 430 Sb. z. a n., o veřejných knihovnách obecních
- 2. knihovnický zákon = zákon č. 53/1959 Sb. ze dne 9. července 1959 jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon)
- 3. knihovnický zákon = zákon č. 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) – účinný od 1. 1. 2002

Knihovní zákon dnes

- Knihovní zákon ve znění zákona č. 1/2005 Sb., z. č. 216/2006 Sb., z. č. 341/2006 Sb., z. č. 227/2009 Sb., z. č. 281/2009 a z. č. 142/2012 Sb.
- Vyhláška ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) – (M)MVS a evidence a revize fondu
- Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven, ve znění nařízení vlády č. 113/2013 Sb.
- Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, č. j. MK 59158/2011
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky, č. j. MK 67410/2014
- Metodické vyjádření Ministerstva kultury k problematice poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu, č. j. MK 9782/2012
- Nadřazeným právním předpisem (obecným zákonem) Správní řád => oblast správního práva

Vymezení pokrytí

- Ne soukromé a firemní knihovny, jen ty splňující podmínky (viz dál)
- Úprava systému knihoven, jejich služeb a podmínek provozování
- Stanovuje práva, ale i povinnosti pro knihovny evidované ve [veřejném seznamu](#) MK ČR (zápis navrhuje provozovatel knihovny)
- Podrobnosti poskytování VKIS musí formulovat provozovatel knihovny v knihovním řádu

Základní pojmy

- **Knihovna** = zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány **VKIS** vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v **evidenci knihoven**
- Knihovní dokument = samostatná jednotka fondu
- Provozovatel knihovny = FO/PO, která svým jménem v knihovně poskytuje VKIS, na něm formulace podrobností k službám v knihovním řádu
- Regionální funkce = krajská knihovna a další jí **pověřené knihovny** poskytují základním **knihovnám** v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti **napomáhající rozvoji knihoven** a jejich VKIS

Knihovní fond

- Knihovní fond = organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor dokumentů
 - Historický = dokumenty vzniklé před 1860 nebo historicky či kulturně jedinečné
 - Konzervační = dokumenty z povinného výtisku
 - Specializovaný = určité oborové zaměření
- Povinnost chránit
 - Umístěním ve vhodných podmínkách
 - Před odcizením a poškozením a nepříznivými vlivy prostředí
 - Restauraováním či migrací při nutnosti pro trvalé uchování

Evidence knihoven – registrace

- Návrh zařazení do evidence MK ČR podává provozovatel
- Nezbytný obsah návrhu:
 - Identifikace provozovatele (FO i PO + uvedeny potřebné údaje)
 - Identifikace knihovny (adresa, název a druh knihovny, příp. její specializace)
 - Knihovní řád
- Pokud knihovna splňuje podmínky (hl. rovný přístup k VKIS), je zaevidována, při nesplnění návrh zamítnut

Evidence knihoven – změny

- Změny v evidovaných informacích nutné hlásit do 30 dnů (do dalších 30 dní MK ČR změny v evidenci)
- Zápis v evidenci MK zruší:
 - Z vlastního či jiného podnětu, pokud knihovna přestane splňovat podmínky
 - Po oznámení provozovatele o ukončení provozování knihovny

System knihoven

- Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně => zřízené Ministerstvem kultury
- Krajské knihovny => zřízené příslušným orgánem kraje
- Základní knihovny => zřízené příslušným orgánem obce (v zákonu není „obecní“, ale ani dělení na profesionální a neprofesionální)
- Specializované knihovny (např. vysokoškolské)

NKP

- Fondy: univerzální, konzervační, historický, doplněný specializovaným
- Centrum systému knihoven => koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti, hl.:
 - formou souborného katalogu zpracovává evidenci dokumentů ve fondech knihoven na území ČR, kterou zpřístupňuje knihovnám,
 - zpracovává národní bibliografii
 - plní funkci národní agentury pro mezinárodní standardní číslování knih a hudebnin
 - plní funkci národního centra MVS v ČR a mezinárodní výměny oficiálních publikací
 - zastupuje knihovny při jednání s kolektivními správci AP ve věci úhrady odměn za užití chráněných děl a provádí úhradu odměn za jejich půjčování
 - zabezpečuje celostátní koordinaci regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a MZK

- Fondy knihovny Macana: univerzální, konzervační a historický
- Fondy MZK: univerzální, konzervační a historický, příp. doplněný specializovanými
- MZK navíc i funkce krajské knihovny JM kraje

Krajské knihovny

- Fondy: univerzální, konzervační a historický, příp. doplněný specializovanými
- Koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, hl.:
 - Spolupracuje s NKP na národní bibliografii a souborném katalogu
 - Zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému
 - Je krajským centrem MVS
 - Spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti zajištění VKIS
- Plní a koordinuje plnění regionálních funkcí základních knihoven v kraji, část lze přednést na základní knihovnu písemnou smlouvou
- Může plnit i funkci základní knihovny

Základní knihovny

- Fondy: univerzální, příp. doplněné specializovaným
- Informační, kulturní a vzdělávací činnosti

Specializované knihovny

- Specializovaný knihovní fond
- Koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, hl.:
 - Spolupracuje s NKP na národní bibliografii a souborném katalogu
 - Zpracovává a zpřístupňuje tematické a oborové bibliografie a databáze
 - Ve spolupráci s NKP plní funkci centra MVS v oblasti specializace
 - Spolupracuje s knihovnami v oblasti své specializace při zavádění nových technologií při zajištění VKIS

Rovný přístup

- V metodickém pokynu odkázaném výše
- Základní charakteristika v knihovním zákoně (jinak lze zrušit)
- Rozdíly dané objektivními důvody, např. s ohledem na další předpisy (přístup k pornografickým periodikům), dle objektivních (členění zákazníků, u nich může forma služby variovat, ale pokud nabízena, lze ji odmítnout kategorií jen s oporou v zákoně) nebo věcných kritérií (jiný dorozumívací jazyk s cizincem)
- Lze zvýhodnit, ne znevýhodnit (např. odepřít VKIS)

Omezení rovného přístupu

- S ohledem na dodržení jiného zákona, např. služby od 15 let => ochrana majetku; podobně možný pracovněprávní vztah k provozovateli nebo členství v akademické obci, ale už ne bydliště v místě (právně vágní); omezení pro cizince podobné jako věk (ochrana majetku, pravidla v KŘ vztah k vymahatelnosti)
- Logicky neovlivnitelné, např. nelze půjčit půjčenou jednotku, podobně ochrana při hrozbě poškození (badatelna)
- Při obtěžování uživatelem jiných (jednáním, zápachem...) => bránění VKIS ostatním, proto lze vykázat

VKIS

- Základní služby:
 - Zpřístupnění dokumentů: z fondu nebo (M)MVS
 - Poskytování ústních informací a rešerší (bibliografické, referenční, faktografické)
 - Zprostředkování vnějších IZ, hl. státní správy a samosprávy
 - Přístup k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup
- Tyto služby ZDARMA, výjimkou [audio](#) (vizuální) dokumenty (=> AZ), reprografické služby v MVS, celá MMVS (pak ale jen kompenzace nákladů)
- Lze žádat úhradu nákladů na administrativu v rámci evidence uživatelů

MVS

- Meziknihovní služby = soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb, které mezi sebou uskutečňují knihovny s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení
- Uživatelem vyžádaný dokument knihovna musí zajistit – pokud ne z vlastního fondu, tak MVS
- Knihovna podá žádost na zprostředkování nebo informaci o dokumentu
- Dožádaná knihovna POVINNA poskytnout dokument (zapůjčením, kopií) nebo informaci o jeho dosažení
- Po dobu výpůjčky žádající knihovna odpovědnost za poškození/ztrátu a návrat v dohodnuté lhůtě a stavu
- MVS je bezplatná, úhrada jen náklady za dopravu nebo kopie
- Provozovatel musí vést evidenci poskytnutých MVS

MVS – náležitosti žádosti

- Přesná identifikace požadovaného dokumentu, např. název, označení autora, označení vydavatele, místo, pořadí a rok vydání, číslo knihovního dokumentu v mezinárodních registračních systémech + jiné než tiskové dokumenty i technická specifikace
- Identifikace žádající knihovny, vč. kontaktů
- Identifikace dožádané knihovny
- Požadovaný způsob zprostředkování dokumentu
- Termín, do kterého je žádost aktuální

MMVS

- Žádosti o zprostředkování dokumentu MMVS se předávají a o metodickou pomoc se žádá prostřednictvím:
 - NKP
 - STK (dnes NTK)
 - Knihovna Akademie věd ČR
 - MZK
 - Vědecká knihovna v Olomouci
 - Národní lékařská knihovna

Možné VKIS (ne nutné)

- Přístup k placeným informacím na internetu
- Kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
- Vydávání tematických publikací
- Poskytování reprografických služeb
- Poskytování písemných bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší

Evidence knihovního fondu

- Povinnost vést evidenci jednoznačně identifikovatelných jednotek ve fondu, využitelné pro kontrolu
 - Přírůstkový seznam = seznam všech dokumentů získaných do fondu
 - Seznam úbytků = ztráty, odpisy, vyřazování

Evidence knihovního fondu

- Záznam v přírůstkovém seznamu obsahuje:
 - Datum zapsání
 - Přírůstkové číslo
 - Způsob nabytí
 - Označení autora, název, místo a rok vydání, vč. případného omezení doby platnosti nebo jiných údajů zaručujících nezaměnitelnost dokumentu
- U periodického tisku se jako knihovní dokument zaznamenává ukončený ročník nebo svazek

Evidence knihovního fondu

- Záznam v seznamu úbytků obsahuje:
 - Datum zapsání
 - Pořadové číslo záznamu
 - Přírůstkové číslo dokumentu, příp. i signaturu
 - Označení autora, název, místo a rok vydání, příp. jiné údaje zaručující nezaměnitelnost dokumentu
 - Důvod odpisu nebo vyřazení s odvoláním na příslušný schvalovací doklad
- Nezaznamenává se vyřazení dokumentů s omezenou dobou platnosti

Revize knihovního fondu

Počet dokumentů ve fondu	Frekvence revize
<100 000	1x5 let
100 000 – 200 000	1x10 let
200 000 – 1 000 000	1x15 let
1 000 000 – 3 000 000	Postupně, každý rok min. 5 % celého fondu
>3 000 000	Dle plánu revizí schváleného zřizovatelem, min. 200 000 dokumentů/rok

- Provozovatel povinen sepisovat výsledek, vč. **rozsahu revize**, zahrnující úsek revidovaného fondu a **počet** revidovaných dokumentů, **datum** zahájení a ukončení revizních prací, údaje o použitých podkladech, **jména a příjmení osob**, které revizi prováděly, a jejich funkci, příp. pracovní zařazení, a **nález**
- Pokud zjištěn rozdíl mezi evidovaným a skutečným stavem fondu, součástí **seznam zjištěných rozdílů**

Vyřazování z knihovního fondu

- Pouze:
 - Multiplikáty
 - Poškozené, neúplné, opotřebované
 - Neodpovídající zaměření knihovny a fondu
- Z konzervačního a historického fondu jen se souhlasem MK ČR + nutné nabídnout NKP
- Obecně při vyřazování nebo rušení knihovny nutné nabídnout dokumenty:
 - Jiné knihovně téhož druhu
 - Školní knihovně
 - Komukoliv
 - Darovat nebo zlikvidovat

Financování knihoven ze státních peněz

- Fondy:
 - Doplnění knihovního fondu
 - Ochrana fondu před nepříznivými vlivy prostředí
 - Zpracování informačních pramenů do e-podoby a jejich zpřístupnění
 - Zpřístupnění fondů pro občany se zdravotním postižením
- Služby:
 - Zavádění nových technologií v oblasti zajištění VKIS
 - Podpora propojení knihoven v síti
 - Projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
 - Zajištění výkonu regionálních funkcí
- Budova:
 - Výstavba nebo rekonstrukci objektu knihovny
 - Vybavení knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy
- Další oblasti:
 - Projekty vědy a výzkumu
 - Zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků

Rozvoj knihoven v dalších zdrojích

- Statistiky požadované MK
- Koncepce rozvoje knihoven 2011-2015
 - Videospot
 - Centrální portál knihoven
 - Další informace na Knihovna.cz nebo Ústřední knihovnické radě

Občanský zákoník ve vztahu ke knihovnímu zákonu

- Z 1964 do konce 2013, pak nahrazen z. č. 89/2012 Sb. (3079 §§)
- Obecné principy v oblastech:
 - obecná část (§ 1 až 654) – např. svéprávnost, vznik a typy PO, promlčení (obecně 3 roky)...
 - rodinné právo (§ 655 až 975) – např. manželství, příbuzenství, péče o dítě
 - absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720) – např. věcná práva (vlastnictví, pohledávky, správa cizího majetku...) a dědické právo
 - relativní majetková práva (§ 1721 až § 3014) – např. závazkové právo (i smluvní), pracovně-právní úprava (obecná pro zákoník práce)
 - ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 3015 až § 3079)
- Možná souvislost s mnoha dílčími činnostmi, základní zde půjčování a odpovědnost za škodu

ObZ – půjčování věcí

- §§ 2193-2200
- Bezplatné, ale řádné užívání
- **Vypůjčitel** nesmí přenechat k užívání jinému
- Vrácení co nejdříve po naplnění účelu s kterým půjčeno a pokud z toho **půjčiteli** nevzniknou obtíže, nejpozději ve sjednané lhůtě
- Při nevyřešení práv do 3 měsíců od vrácení, jinak je soud nepřizná (=> termín pro výzvy k úhradě, ne podání žaloby)

ObZ – náhrada škody (§§ 2894-2990)

- Povinnost k náhradě škody **každý**, s zastupovaným (nezletilý, zvíře, pomocník, zaměstnanec...) i za něj odpovědný
- Nelze se zprostit („za odložené věci se neručí“)
- Výjimka prokázání neodvratitelné škody
- Preferováno uvedení do předešlého stavu, jinak peněžní náhrada (§ 2951) = škoda + ušlý zisk (§ 2952)
- Cena obvyklá v době poškození se zohledněním nákladů na obnovení či nahrazení, při svévoli či škodolibosti škůdce „cena zvláštní obliby“ (hl. nemajetková, dle zdůvodnění poškozeného, výši spravedlivě určí soud) - § 2969
- I po promlčení náhrady škody za obohacení možné žádat vydání získaného (§ 2919)

ObZ – náhrada škody (§§ 2894-2990)

- Odpovědnost knihovny za odložené věci (§ 2945): jen pro věci uložené na místě pro to určeném (když žádné takové není nebo při jeho nedostatku, tak na místě obvyklém), ale jen při nahlášení bez odkladu, max. do 15 dní od zjištění
- Škoda způsobená informací nebo radou (§ 2950): kdo vystupuje jako odborník (např. vzhledem k povolání), musí nahradit škodu způsobenou neúplnou nebo nesprávnou informací či radou **za odměnu** v oblasti své odbornosti, a to i neúmyslně (jinak jen při úmyslu)

Některé nové problémy řešené knihovníky kvůli ObZ

- Aktualizace čtenářských karet pro řešení problémů dle nové úpravy => nutný podpis pro odsouhlasení nového KŘ (byť nezměněný, ale odkazující se na ObZ)
- Úpravy KŘ:
 - Možnost jednostranné změny knihovnou, hl. v ceníku a podmínkách výpůjčky, formou zveřejnění na webu; čtenář může odmítnout do měsíce od zveřejnění
 - Upozornění na 15 dní pro uplatnění škody na odložených věcech
- Forma smlouvy o výpůjčce?
 - Jen definována v KŘ a uzavíraná podpisem výpůjčního lístku na titul
 - Jako rámcová smlouva při registraci čtenáře, kdy výpůjční lístek jen doplněk

Další zdroje k ObZ

- [Brožury](#) Ministerstva spravedlnosti ČR pro osvětu v oblasti nového ObZ a dalších právních předpisů

Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

- Pro účetní jednotky, vč. zřízených ministerstvem
- Nutné účelné a hospodárné využití majetku, nesmí poškozovat nebo snižovat, ale chránit
- Nutné vést účetnictví a inventarizaci (u fondu rozvedeno v knihovním zákoně)
- Pro nakládání s majetkem nutné písemné smlouvy (movité i nemovité)
- Při dočasné nepotřebnosti lze přenechat do užívání FO/PO (pronájem) – v z. pravidla pro cenu, délku atp.
- Ukotvení ochrany majetku a finančních odměn za některé služby knihovny

Otázky

- Jaké základní charakteristiky musí splňovat knihovna pro čerpání státních dotací pro knihovny?
- Co to jsou regionální funkce?
- Jak se liší knihovní fond od skladu knih?
- Jaké znáte typy knihovního fondu a kde byste je hledali?
- Vyjmenujte typy knihoven v systému dle KZ.
- Znáte další typy knihoven?
- Vyjmenujte alespoň tři speciální funkce plněné výhradně NK.
- Odpovídá rovnému přístupu to, že si někdo může knížku půjčit jen prezenčně a jiný i absenčně?
- Jaké znáte služby VKIS a lze za ně žádat úhradu?
- Co to je (M)MVS a kdo ji může žádat?
- Co lze dohledat díky evidenci knihovního fondu?
- Jak musí knihovna postupovat, pokud chce vyřadit některé jednotky z knihovního fondu?
- Můžu si z knihovny půjčit knížku pro své dítě, přítele, souseda?
- Co kdy je nutné řešit nevrácení/pozdní vrácení knížky do knihovny? Co můžu dělat po jejím uplynutí?
- Jak se vypočítá výše náhrady škody za poškozenou nebo ztracenou knihu z knihovny?
- Za jakých podmínek musí knihovna nahradit škodu za ztracenou bundu odloženou v knihovně?
- Když knihovnice poradí knížku, ze které můžete čerpat ve své diplomce a ta vám kvůli tomu není přijata a musíte platit školné, můžete po ní chtít náhradu škody? A při písemné řešerši?

Zdroje

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J., Filip ČERNÝ, Marianna JUNGWIRTHOVÁ, Pavel KLÍMA, Tereza PROFELDOVÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*. ANAG, 2012. Dostupné z: http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf
- HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
- ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4.
- Knihovní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, č. j. MK 59158/2011
- Vyhláška ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 1976, č. j. 2 Cz 42/76
- Zákon č. 89/2012, občanský zákoník